

SZEKANECZ ZOLTÁN

RÓTH MIKSA SZECESSZIÓS ÜVEGABLAKAI A DEBRECENI EGYETEM REUMATOLÓGIAI TANSZÉKÉN

Róth Miksa (1865–1944) üvegfestő és mozaikművész jelentősen hozzájárult a debreceni egyetem épületeinek szépségéhez a 20. század első felében. Legbiresebb itteni munkáiként az egyetem aulájában található és a 2012-ben felújított öt nagy üvegablakot tartják számon. Azonban az egyetem többi épületén is rajta hagyta keze nyomát. Ezen munkák azonban szinte kivétel nélkül elpusztultak. Kivételt csupán a volt Sebészeti Klinika alagsorában felfedezett és 2018-ban onnan kiemelt három üvegablak képez, melyek helyreállításának történetét vázolja az alábbi írás.

Kulcsszavak: Róth Miksa, üvegablak, szecesszió, Debreceni Egyetem

GLASS WINDOWS OF ART NOUVEAU BY MIKSA RÓTH AT THE DEPARTMENT OF RHEUMATOLOGY OF THE UNIVERSITY OF DEBRECEN. Miksa Róth (1865–1944) glass stainer and mosaic artist significantly contributed to the beautiful buildings of the University of Debrecen in the first part of the 20th century. It is regarded that his most famous work here is the five big glass windows in the Hall of the university that were reconstructed in 2012. Furthermore, he left the result of his artistic work in other buildings of the university. Nevertheless, these works were destroyed nearly without exception. The only exception is the three glass windows, which were discovered in the basement of the Surgery Clinic. They were taken out from there in 2018 and the following study introduces the history of the reconstruction.

Keywords: Miksa Róth, lass window, art ouveau, University of Debrecen

Bevezetés

Természetesen már az ott dolgozó sebész kollégák is tudtak róla, hogy a Debreceni Orvostudományi Egyetem volt I. sz. Sebészeti Klinika alagsorának egyik helyiségében három szép színes ablak van. Később, amikor 2009-ben a Reumatológiai Tanszékét átköltöztettük az Augusztáról ebbe az épületbe, magunk is konstatáltuk a jelenleg oktatószobaként üzemelő sötét alagsori helyiségben „eldugott” három ablakot. Végül 2018-ban született meg az elhatározás, hogy az ablakokat keretükből eltávolítva a felszínre hozzuk (helyükre hagyományos ablakokat építettünk be) és gipszkarton alapra helyezve, megvilágítva még abban az évben közszemlére tettük a tanszék folyosóján. Végül 2019. szeptember 16-án ünnepélyes megnyitó keretében avattuk újra e csodás műemlékeket.

Róth Miksa arcképe

Az átadás előtt hónapokig intenzív kutatómunkát folytattunk Fényi Tiborral, a budapesti Róth Miksa Múzeum igazgatójával és Veress Dániel debreceni művészettörténésszel az ablakok lehetséges eredetét illetően. Megvizsgáltuk Róth Miksa debreceni tevékenységét, és próbáltuk kitalálni, korabeli fényképek, alaprajzok, Róth Miksa levelezése és jegyzetei alapján, hogyan kerülhettek az ablakok ebbe az épületbe. Ismeretes ugyanis, hogy az egyetem főépületében levő díszes ablakokon kívül a klinikatelepen sehol sem leltek fel ilyen ablakokat. A mi épületünkön kívül egyedül arra van bizonyíték, hogy a volt Klinika mozi, amit eredetileg ravatalozónak szántak, régi képek alapján Róth Miksa-ablakokkal rendelkezett, de ezek ismeretlen okból, feltehetően, az aula nagy ablakaihoz hasonlóan, a II. világháborúban elpusztultak. Mindenesetre ez és Róth Miksa jegyzetei azt is felvetették, hogy az alsorsori oktatóhelyiség is esetleg a sebészeti klinika ravatalozója lehetett. Ez azonban bizonyossággal nem igazolható.

A továbbiakban röviden vázoljuk az ablakok készítését megelőző alapvető eseményeket és Róth Miksa debreceni munkásságát.

Róth Miksa-ablakok a volt ravatalozó, ma Klinika klub épületében (nyilak)

Üvegablakok a klinika folyosóján

Az egyik üvegablak közelről

Korb Flóris – az egyetem építésze

Mint ismeretes, a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetemet 1912-ben alapították. A klasszikus, négykaros egyetemi struktúrában hiányzott az orvostudományi fakultás infrastruktúrája. Ez a szakterület, amely az oktatás mellett a betegellátást is képviselte, speciális épületeket követelt meg. Az egyetemi épületek közül ezért időrendben elsőként az újonnan alapított orvostudományi kar campusa, azaz a klinikatelep épült meg. A terveket Korb Flóris építész készítette munkatársa, Giergl Kálmán közreműködésével. Az első tervek 1913-ban elkészültek, és 1914 tavaszán megkezdődött az építés. Ez folyamatosan haladt a háború alatt is. 1918 októberében, az egyetem ünnepélyes megnyitásakor a legtöbb klinika téglafalai már álltak. Végül Gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter 1923 szeptemberében adta át a két első épületet, a sebészeti és belgyógyászati klinikát. A többi klinikai és kiszolgálóépület után az egyetem főépületét 1932-ben avatták fel.

A Sebészeti Klinika

A Sebészeti Klinikát, amelyben jelenleg a Reumatológiai Tanszék, valamint az Orvosi Rehabilitáció és Fizikális Medicina Tanszék működik, tehát első között, 1923-ban adták át az egyetem létesítményei közül. Az I. számú Sebészeti Klinika már korábban, 1921-ben megkezdte működését az Augustza Szanatóriumában. Későbbi épületébe két évvel később költözött. Első igazgatója Hüttl Tivadar volt, aki 1944-ig igazgatta a klinikát. Őt Loessl János (1945–1955), Szelezky Gyula (1955–1980), Balázs György (1980–1999) és Lukács Géza (1999–2006) követte. 2006-ban a megalakuló Sebészeti Intézet az Augustza telepre költözött.

Róth Miksa munkássága a debreceni egyetemen

Róth Miksa (1865–1944) üvegfestő és mozaikművész mesterségét apjától és nagyapjától tanulta ki. Ezt követően külföldön képezte tovább magát. Az 1896-os millenniumi kiállításon a Vajdahunyadvár, illetve az Országház ablakai tették ismertté. Olaszországban tanulta meg a mozaikkészítést, és itt ismerkedett meg a szecesszióval. Hazánkban első között használt Tiffany-üveget. Munkái a világ számos pontján, Mexico Citytől a hágai királyi palotáig megtalálhatók. Alkotásai láthatók többek között a budapesti Zeneakadémián, a Magyar Nemzeti Bankban, a Királyi Bérpalotában, a Klotild palotákban, a szabadkai Városházán és zsinagógában és a marosvásárhelyi Kultúrpalotában. Számos világkiállításon nyert díjat. Itthon művészetét Ferencz József-renddel és az elsőként neki ítelt Iparművészeti Állami Aranyéremmel ismerték el.

A debreceni egyetemi építkezések során Róth Miksa Korb Flóris „belsőépítész” volt. Nemcsak üveglakokat készített, hanem ő tervezte az elpusztított Tisza István-empléfalat és az épületek díszítőfestését is. Mint láttuk, az ő műhelyéből kerültek ki az egyetemi ravatalozó megsemmisült üveglakai is. Ő tervezte a díszudvar kupoláját és az aula öt hatalmas, 20 m²-es üvegfestményét. Utóbbiak egy 1944. szeptemberi bombázás légnyomásától megsemmisültek. Később, korabeli fotók és tervek alapján az egyetem alapításának 100. évfordulójára, 2012-re, az akkori egyetemi vezetés megrendelésére több év alatt rekonstruálták azokat.

Róth több klinikának is festetett üvegeket, de ma csupán a volt Sebészeti Klinikán felleltekről tudunk. Minden bizonnyal Róth Miksa utolsó épségben maradt alkotásait azonosíthattuk a klinika alagsorában.